

บทวิจารณ์พิเศษ | INVITED COMMENTARY

A Reflection on the Construction of Gay Identities in Thai Films

บทสะท้อนว่าด้วยการประกอบสร้างตัวตนเกย์
ในภาพยนตร์ไทย

ปุรินทร์ นาคสิงห์¹
Purin Naksing

¹ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Corresponding Author:

Purin Naksing

Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences,
Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand

E-mail: fsocprn@ku.ac.th

บทความขนาดสั้นนี้ ต้องการสะท้อนความคิดจาก วิทยานิพนธ์ เรื่อง *การประกอบสร้างตัวตนเกย์ในภาพยนตร์ไทย* (2555) ซึ่งเป็นการศึกษาภาพยนตร์ ที่ “เกย์” เป็นตัวละครหลัก หรือ ตัวละครที่มีบทบาทนำ ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2552 จำนวนทั้งสิ้น 8 เรื่อง โดยเป็นการทำความเข้าใจผ่าน แนวคิดการประกอบสร้างความเป็นจริงและวาทกรรม เพื่อตอบคำถามว่า ตัวตนของเกย์ถูกสร้างขึ้นในลักษณะใด และเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ทั้งนี้ เพื่อพยายามตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติม โดยเชื่อมโยงข้อค้นพบจากวิทยานิพนธ์ เข้ากับ “ปรากฏการณ์วาย” (Y[aoi] phenomenon) ที่จำนวนซีรีส์วาย ซึ่งแพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์และช่องทางออนไลน์ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีการผลิตภาพยนตร์ในกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น เหตุที่ผู้เขียนเลือกปีดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง ได้แก่ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งให้สิทธิกับกลุ่มต่าง ๆ ด้วยบริบททางการเมืองข้างต้น จึงคาดว่าภาพยนตร์ที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับชายรักชาย หรือ เกย์ จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นด้วย โดยผลการศึกษาของวิทยานิพนธ์สอดคล้องกับข้อสันนิษฐานที่ว่า ภาพยนตร์ที่ชายรักชายเป็นแก่นเรื่องจะมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้เวลาจะผ่านมากกว่า 10 ปี (พ.ศ. 2553–2562) แวดวงอุตสาหกรรมภาพยนตร์กลับผลิตภาพยนตร์ชายรักชายในอัตราคงที่ และแม้เรื่องราวและเนื้อหาจะแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่กลับพบจุดจบที่ไม่ต่างกัน ซึ่งเป็นการ “ผลิตซ้ำมายาคติเชิงลบ” ที่มีต่อเกย์ โดยเฉพาะภาพของความสูญเสียและความรักที่ไม่สมหวัง

หากเปรียบเทียบกับซีรีส์วายที่แพร่ภาพในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา จะพบว่ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และตอนจบตัวละครมักสมหวังในความรัก ส่วนความขัดแย้งไม่ลงรอยของตัวละครต่าง ๆ ในเนื้อเรื่อง เป็นเพียงกลวิธีการเล่าเรื่องให้มีสีสันเท่านั้น ปัจจัยสำคัญหนึ่ง คือ อิทธิพลจากกระแสการบริโภคของ “สาววาย” ซึ่งทำให้ภาคส่วนอุตสาหกรรมบันเทิงซีรีส์วาย และธุรกิจที่เกี่ยวข้องเติบโตอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การเติบโตของภาคธุรกิจข้างต้น มิได้เกี่ยวข้องกับการยอมรับ (acceptance) หรือ “ทัศนคติ” (attitude) ที่สังคมมีต่อกลุ่มชายรักชายในภาพรวม และไม่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิเพื่อความเสมอภาคใด ๆ ทั้งสิ้น

สำหรับการประกอบสร้างตัวตนของเกย์ในภาพยนตร์ ได้รับอิทธิพลมาจาก โลกแห่งความเป็นจริง (โลกกายภาพ) กับ โลกภาพยนตร์ จึงเกิดเป็น “ตัวตนเกย์” ขึ้น อย่างไรก็ตาม ตัวตนที่ถูกประกอบสร้างขึ้นนั้น มิได้หมายถึงตัวตนของเกย์โดยทั่วไป แต่เป็นตัวตนเกย์ ซึ่งผ่านการคัดสรร หรือ ให้คุณค่ากับลักษณะบางประการทั้งสิ้น จากการศึกษาของวิทยานิพนธ์พบว่า ตัวตนของเกย์ที่ถูกสร้าง มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- มีความเป็นชาย หรือ ให้คุณค่ากับความเป็นชาย
- พฤติกรรมการแสดงออกไม่แตกต่างจากผู้ชายรักต่างเพศ และมีความหลากหลาย
- รักเดียวใจเดียวไม่สับสน และปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับคนที่ตนรัก
- ไม่สามารถระบุบทบาททางเพศ (sexual role) จากลักษณะที่ปรากฏภายนอก
- ไม่สามารถบอกถึงที่มาที่ไปของการเป็นเกย์ได้อย่างชัดเจน
- ยอมรับในความเป็นเกย์ของตนเอง

การให้คุณค่ากับความเป็นชาย และพฤติกรรมการแสดงออกที่ไม่ต่างจากชายรักต่างเพศ เป็นส่วนประกอบสำคัญของภาพยนตร์ ตลอดจนซีรีส์วายที่แพร่ภาพในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยมีนักแสดง “หน้าตาดี” เป็นจุดขายสำคัญที่ดึงดูดผู้ชม เมื่อเป็นเช่นนั้น ย่อมหมายความว่า “ความเป็นชาย” และ “การไม่ออกสาว” รวมถึงหน้าตาของนักแสดงเป็นหัวใจในธุรกิจบันเทิง หากจะกล่าวให้ถึงที่สุด ภาพยนตร์กล่าวถึงชายรักชายเพียงกลุ่มหนึ่ง ที่มีหน้าตาดีและมีความเป็นชายอย่างชัดเจนเท่านั้น ในขณะที่ชายรักชาย ซึ่งอยู่นอกรอบดังกล่าว จะถูกนำเสนอในฐานะ “ตัวตลก” ทั้งในทางกายภาพ พฤติกรรม และการแสดงออก) อันเป็นการผลิตซ้ำมายาคติของสังคมที่มีต่อกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ขณะเดียวกัน ซีรีส์วายก็ให้ความสำคัญกับความเป็นชายเช่นกัน แต่คงการผลิตซ้ำ คู่ตรงข้ามของความเป็น “ผัว-เมีย” จากการใช้ภาษาและท่าทางการแสดงออก และจำกัดเรื่องเล่า (narrative) อย่างชัดเจนไปที่วิถีชีวิตของชนชั้นกลางในเมืองที่มีการศึกษา

เมื่อนำลักษณะบางประการของตัวละครจากภาพยนตร์เกย์ กับ ซีรีส์วาย มาเปรียบเทียบกับกัน จะทำให้เห็นจุดร่วม และจุดแตกต่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1. จุดร่วมและจุดแตกต่างระหว่าง “ภาพยนตร์เกย์” กับ “ซีรีส์วาย”

การนำเสนอ	ภาพยนตร์เกย์	ซีรีส์วาย
ความเป็นชาย	ให้คุณค่ากับความเป็นชายอย่างชัดเจน	ให้คุณค่ากับความเป็นชายอย่างชัดเจน
บทบาทที่ได้รับ (สถานภาพ)	มีความหลากหลาย	จำกัดเฉพาะวัยเรียน
การแสดงออก	ไม่ต่างจากผู้ชายทั่วไป	สร้างลักษณะผู้ชายให้มีความอ่อนหวานขึ้น
บทบาททางเพศ	ไม่สามารถระบุได้จากลักษณะภายนอกที่ปรากฏ	ไม่สามารถระบุได้จากลักษณะภายนอกที่ปรากฏ แต่มีแนวโน้มจะผลิตซ้ำคู่ตรงข้าม
ความรักเดียวใจเดียว	รักเดียวใจเดียว	รักเดียวใจเดียว
สาเหตุการเป็นเกย์	ไม่สามารถบอกที่มาได้ชัดเจน	ไม่สามารถบอกที่มาได้ชัดเจน
การยอมรับตัวตน “เกย์”	ยอมรับในสิ่งที่ตนเป็น	นิยมความสัมพันธ์ผู้ชายที่ชอบผู้ชาย (เฉพาะชายที่เป็นคู่ของตนเท่านั้น)
ตอนจบของเรื่อง	โศกนาฏกรรม / ความสูญเสีย	มีความสุข / ครองคู่กัน
ประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคม	ไม่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคม	ไม่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคม

หากพิจารณาจากช่วงเวลาที่ทำการศึกษาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2540–2562) แม้ว่าอุตสาหกรรมบันเทิงมีแนวโน้มจะผลิตภาพยนตร์เกย์หรือ ซีรีส์วาย มากขึ้น และแม้จะมีหนึ่งอาจแสดงให้เห็นถึง “ชีวิต” ของกลุ่มคนผู้มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น ดังปรากฏตามกระแสนิยมในขณะนี้ แต่ท่ามกลางจำนวนที่เพิ่มขึ้น กลับมิได้มีเนื้อหาใดที่เกี่ยวข้อง หรือ ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ รวมถึงไม่สะท้อนภาพความเข้าใจที่สังคมมีต่อผู้มีความหลากหลายทางเพศเลยแม้แต่น้อย คงไม่ผิดนักหากจะสรุปว่า ภาพยนตร์เกย์หรือ ซีรีส์วายที่ผลิตขึ้นเป็นเพียงการตอบสนองต่อความต้องการสื่อบันเทิงและประโยชน์ทางธุรกิจเท่านั้น ไม่สามารถใช้เป็นพลังในการขับเคลื่อน หรือ ผลักดันความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศได้ โดยกระแสความนิยมดังกล่าวคาดว่าจะเกิดขึ้นและอยู่เพียงชั่วระยะหนึ่งเท่านั้น

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

นุรินทร์ นาคสิงห์. (2555). การประกอบสร้างตัวตนเกย์ในภาพยนตร์ไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ).

Translated Thai References

Naksing. P. (2012 [2555]). *Kan prakop sang tua ton ke nai phapphayon thai* (Doctoral diss., Thammasat University, Bangkok).

